

Gemeente,

Ds Heijting:

Wij zijn vandaag weer begonnen aan een nieuw kerkelijk seizoen. Dat is mooi, zo met elkaar. Dat is goed! Eigenlijk al om die eenvoudige reden dat wij dat helemaal niet zouden kunnen doen, als wij er niet zouden zijn. Maar, wij zijn er wel! En dat is 'tof', horen we vandaag. In de kerk horen we het grote verhaal hoe dat zo gekomen is. Dat wij er niet zomaar zijn, toevallig, zonder reden. Een uniek verhaal. Waar hoor je dat nog, behalve in de kerk? Ooit, onnoemelijk lang geleden, vond God het een goed idee dat wij er zouden zijn. Veel mensen breken zich het hoofd over de vraag, hoe lang geleden dat was. En of je zo'n klus wel in zeven dagen kunt klaren... De Bijbelschrijver heeft iets anders aan zijn hoofd. Hij is als een dichter die in enkele woorden, als het kan, gecomponeerd in een refrein van 7 dagen het allerbelangrijkste wil zeggen: Wij zijn er omdat er een goede kracht was die ons heeft gewild. En de echo daarvan luidt 'Wij zijn'. Wat goed eigenlijk, dat wij er zijn, dat wij hier zijn,...

Ds Bohlken:

... en die goede kracht, zoals jij die noemt, deze God, heeft ons allereerst een zegen meegegeven. Het wordt ook wel als opdracht gezien, maar het is allereerst een zegen. Weest vruchtbaar. Een zegen en een toezegging. Vanuit het niets schiep God de wereld. Hij ordent de chaos en laat zo de wereld ontstaan. Een vaardigheid, die alleen God heeft. Deze creativiteit gaat de onze ver te boven.

De wereld wordt als eenheid geschapen. Een verschil tussen natuur en cultuur wordt nog niet gedacht, bestaat nog niet. Niet bij de schepping, maar ook niet wanneer dit verhaal wordt opgeschreven. De wereld bestond eigenlijk uit twee delen: een veilig, bekend, door de mens bewerkt deel en een onbekend, onveilig en vaak vijandelijk deel. Dat wat God doet, is orde te brengen in het onbekende en ondoorgrondelijke. Zijn scheppingskracht creëert een leefbare wereld. Precies dat, wat de mens niet zelf kan ... al proberen wij dat maar al te vaak...

Ds Van den Berg:

Een leefbare wereld, daar zeg je zo iets. Als IK om me heen kijk, dan lijkt het wel of die mooie schepping waar jullie het over hebben, steeds minder leefbaar

wordt. Alsof God zijn scheppingswerk uit handen heeft gelegd. Alsof de chaos stukje bij beetje z'n gebied weer terugeist. Want van veel dingen kan ik echt niet zeggen dat ze 'zeer goed' zijn; zeker niet als ik zie wat de mensen elkaar allemaal aandoen. Weinig tofs aan: oorlog, vervolging, onthoofdingen, etnische zuiveringen, verkrachting, om nog maar te zwijgen over wat mensen elkaar in het geniep aandoen. En dan heb ik het nog niet eens gehad over wat je als mens gewoon allemaal zomaar overkomt in je leven: ziekte, ontslag, handicaps, natuurgeweld... Dan heb ik toch regelmatig het gevoel dat ik niet in het veilige, maar in het vijandelijke deel van de wereld leef.

Waar is dan die 'goede kracht (...)' die ons heeft gewild'?

Ds Heijting:

Wat je zegt herken ik. Ik deel je zorgen over een leefbare schepping en onze kritische vragen aan de Schepper. Je zou zelfs kunnen vragen: Had God in zijn wijsheid er wel aan moeten beginnen? Hoe begrijpelijk die gedachte ook is, daar speculeert de Bijbel niet over. We weten wél dat onze zorgen en vragen helemaal niet zo ver af staan van de zorgen van de mensen die dit verhaal over Gods goede schepping als eersten hoorden. Want dit scheppingsverhaal is opgeschreven toen een groot deel van het joodse volk gedwongen in Babel leefde. De chaos waarin die mensen leefden, laat zich vergelijken met stammen/groepen die momenteel in Irak van huis en haard verdreven zijn. Daar in Babel leerden de joden ook de goden van hun overheersers kennen. Die bleken net zo wreed als hun aardse handlangers. In het Babylonische scheppingsverhaal binden de god Tiamat, de draakgod van het water en Mardoek, de oppergod van Babel, een wrede strijd met elkaar aan, zonder ruimte voor gewone stervelingen. De Joden konden dat onmogelijk verbinden met de God van de Aartsvaders, zoals zij die hadden leren kennen. Die God maakt juist ruimte voor mens en dier om op aarde te leven. In het credo dat zij opstelden, ons eerste scheppingsverhaal, worden de heidense machten van oervloed, zon en sterren ontdaan van hun goddelijke macht. Die chaosmachten zijn er nog steeds. Israël heeft ons alleen op het spoor gezet om daartegen in te vertrouwen op een hogere macht die wel het goede met ons voorheeft. Het scheppingsverhaal is dus een krachtig credo, juist om niet te verzuipen in de chaos. Maar een credo dat je telkens opnieuw moet bevechten op je vragen, twijfels en zorgen.

Ds Bohlken:

En daarin ligt dan ook een rol voor de mens. Ik kom graag nog een keer terug op de zegen, die wij als mensen hebben meegekregen in de schepping. Wees vruchtbaar ... en breng de aarde onder je gezag. De mens wordt als het ware ingebonden in het scheppingswerk. Niet dat God het loslaat, niet dat de mens dezelfde mogelijkheden heeft als God. Maar het wordt wel een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Daarmee doet God de mens ook recht. Waarvoor anders zou God de mens met een vrije wil hebben geschapen? Juist daarin ligt toch de bijzonderheid van de mens. De mens wordt medeauteur van de schepping, maar blijft tegelijk gebruiker van de schepping. Daarin ligt de kracht van de schepping, maar ook de valkuil voor de mens. Volgens mij zijn wij al eeuwen bezig om de aarde teveel onder ons gezag te brengen. Alsof wij het allemaal zelf wel kunnen. En als puntje bij paaltje komt, of als wij niet meer verder weten, dan stellen wij de vraag aan God, waarom hij zijn schepping niet beter heeft gemaakt. Juist onze plek als medescheppers vraagt om onze aandacht voor de schepping als geheel. Voor de waardigheid van alle schepselen.

De zegen, die wij als mensen meekrijgen stelt ons in staat om onze bijdrage te leveren. Maar tegelijk wordt daarin ook de grens aangegeven van onze taak. Waar wij die overschrijden, daar gaat het mis. In oorlog, in de klimaatverandering, in het ontbreken van aandacht voor onze naasten.

Ds Van den Berg:

Mijn vraag is niet zozeer waarom God de schepping niet beter heeft gemaakt. Ik wil Hem echt de schuld niet in de schoenen schuiven van de puinhoop die wij er vaak van maken. Mijn vraag is meer: Waar vind ik God in deze chaos? Waar haal ik de moed vandaan om 'medeauteur van de schepping' te worden, zoals jij dat zo mooi omschrijft?

Schepping klinkt als 'duurzaam' als iets dat heel is en in balans, waar het goede voor de een niet ten koste gaat van het levensgeluk van de ander. Denk maar aan de drieslag People – Planet – Profit of People – Planet – Prosperity. Die drie moeten in balans zijn voor een 'hele' en duurzame wereld, maar waar vind ik die balans? Geef je mensen – people – de voorrang, dan lijden planeet en welvaart

eronder. Geef je de planeet voorrang dan moet je mensen en welvaart indammen. En ga je voor welvaart, dan lijden uiteindelijk mens en natuur eronder. Het voelt zo wankel, zo chaotisch. Geeft het scheppingsverhaal dáár dan ook een concrete oplossing voor? Waar ligt de grens van het 'onder ons gezag brengen' van de aarde? 'Wees vruchtbaar' geeft dan toch vooral problemen? Of zie ik dat niet goed?

Ds Bohlken:

Volgens mij geef je een groot deel van het antwoord zelf al: het gaat om een balans. Een balans, die in de schepping al is meegegeven. Er is meer dan genoeg energie voor alle mensen, iedere dag weer. En wij hebben meer dan genoeg mogelijkheden om van deze energie te profiteren. Zon, wind, biomassa - om maar een paar dingen te noemen. Gegeven in de schepping. Maar wij blijven zoeken naar fossiele energiebronnen, vervuilen daarmee het milieu of kiezen voor kernenergie, waar de grote problemen van het nucleaire afval en de risico's niet opgelost zijn. Wij maken ons zorgen om Rusland vanwege onze honger naar gas - niet vanwege vragen rond mensenrechten. Ook welvaart is een probleem, dat wij zelf maken. Zo groot als de inkomens- en vermogensverschillen zijn is niet te rechtvaardigen. En als het nodig blijft, dat kinderen voor ouderen zorgen en werken, omdat wij in de rijke landen voor een tientje spijkerbroeken willen kopen of voor een dubbeltje een kop koffie willen drinken, dan zullen er veel kinderen geboren worden.

Het lukt ons, om vele miljarden Euro's binnen enkele seconden over de hele wereld heen en weer te sturen. We vliegen van continent naar continent. Er wordt hard gewerkt aan vrije handel. Maar het lukt ons niet, om verder te komen in thema's als solidariteit of gerechtigheid. Tenminste niet mondiaal. Gelukkig zijn er ook andere voorbeelden: binnen Europa groeit het besef, dat wij het met elkaar moeten redden. Dat problemen met elkaar beter op te lossen zijn dan tegen elkaar.

In de schepping is ons juist ook de zevende dag gegeven. En daarmee ook het zevende jaar en het jubeljaar: momenten om stil te staan bij de wereld, maar vooral ook om te vergeven en schulden kwijt te schelden. Als ik het goed heb hebben wij alles in handen gekregen. En iedere dag ontvangen wij weer voldoende. Zelfs meer dan dat.

Ds Heijting:

Toch blijft die vraag klemmen: waar vind ik God in de chaos van deze wereld? Van mijn leven? Soms, ja even, is Hij te zien. Deze week was ik op de begrafenis van een te vroeg gestorven vriend en collega. Hij werd geroemd om zijn gaven in prediking en pastoraat. Toen sprak zijn oudste zoon. Ook hij was trots op zijn vader. 'Maar mijn moeder', zei hij, 'die trouwe liefdevolle zorg van mijn moeder voor mijn vader tot zijn laatste snik. Daarin heb ik God gezien.' Het is waar, het scheppingsverhaal drukt ons met onze neus op onze verantwoordelijkheid. En toch, ook als het erop lijkt dat wij van de aarde een rokende schroothoop maken - terwijl we de kracht en de zegen hebben het omgekeerde te doen - ook dan blijft er hoop. Ik wijs op het scheppingsverhaal in het NT. Johannes zegt ons, om bij dit beeld te blijven, dat God het schroot van deze wereld opraapt en vormt naar zijn beeld. Hij kan opnieuw de chaos niet aanzien. Dat zal ons gaande houden, een ieder op zijn eigen plek chaos te bedwingen. Dat kan aan het ziekbed zijn van je man. Of in de zorg voor mensen aan de zelfkant. Of bij de inzet voor een duurzamer leefwijze. Maar zouden wij op dat idee komen als niet eerst God zelf de chaos had ingedamd, en blijft indammen? En zou die bedwinging van de chaos niet hopeloos zijn vastgelopen, als hij niet zijn Zoon daarbij had ingeschakeld, zoals een bekend dichter het zei: 'Wanneer niet Christus, koopman in oudroest, ons juist in zo'n conditie vinden moest; alsof hij met de Vader had gesmoesd.' (*Deïsme*, G. Achterberg).

Amen.

Preek: Wij Zijn, zondag 21 september 2014, startdienst Kerk aan de Linge